

15. Закон України «Про управління об'єктами державної власності» від 21 вересня 2006 р. № 185-V (у редакції від 11 серпня 2013 р.). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/185-16>

16. Бюджетний кодекс України (ред. від 11 серпня 2013 р.) // Відомості Верховної Ради України, 2010. – № 50-51. – С.572. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

17. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. Затверджена Наказом Міністерства економіки України від 2 березня 2007 р. – № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980

УДК 336.645

С. М. Плетенецька
*кандидат економічних наук,
Університет економіки та права «КРОК»*

Формування фінансової стратегії інноваційно-активних підприємств

У статті досліджено теоретико-методологічні аспекти формування фінансової стратегії підприємств у сучасних умовах розвитку економіки. Визначено принципи та особливості вибору та реалізації фінансової стратегії інноваційно-активних підприємств в Україні.

Ключові слова: інноваційно-активне підприємство, фінансова стратегія, фінансові ресурси, принципи фінансової стратегії.

С. М. Плетенецкая
*кандидат экономических наук,
Университет экономики и права «КРОК»*

Формирование финансовой стратегии инновационно-активных предприятий

В статье исследованы теоретико-методологические аспекты формирования финансовой стратегии предприятий в современных условиях развития экономики. Определены принципы и особенности выбора и реализации финансовой стратегии инновационно-активных предприятий Украины.

Ключевые слова: инновационно-активное предприятие, финансовая стратегия, финансовые ресурсы, принципы финансовой стратегии.

S. Pletenetska
*PhD in Economics Sciences,
Associate Professor of Department of Finance and Banking,
«KROK» University*

The formation of the financial strategy of innovation active enterprises

The article analyzes theoretical methodological aspects of generating financial strategy of enterprises in modern terms of development of the economy. The principles and features

of the financial strategy selection and realization of innovative active enterprises of Ukraine are defined.

Keywords: innovative active enterprise, financial strategy, financial resources, principles of financial strategy.

Постановка проблеми

На сучасному етапі розвитку економіки України розширення інноваційної діяльності залишається одним із основних напрямів стабілізації економіки. Велику роль в інноваційному розвитку країни відіграють інноваційно-активні підприємства, які повинні забезпечити випуск конкурентоспроможної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Ефективність і результативність розробки та комерціалізації інновацій багато в чому залежить від вибору та реалізації відповідної фінансової стратегії підприємств.

Проблема полягає у складності побудови фінансової стратегії інноваційно-активного підприємства через необхідність урахування значної кількості змінних чинників зовнішнього та внутрішнього середовища для досягнення запланованих параметрів стратегії розвитку підприємства в умовах динамічних змін на товарних ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Обґрунтування поняття інноваційно-активних підприємств та особливостей їх діяльності турбують як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Особливості віднесення окремих підприємств до інноваційно-активних розкриваються в дослідженнях І. Ансоффа [2], К. Крістенсена [14], І. Баранової, М. Черепанової [4], І. Тарасенка [21], Т. Гринька [7], О. Амоші [1], Є. Логвиненка [16] та інших і визначаються в основному як структури, що здійснюють інноваційну діяльність.

При вирішенні проблеми організації інноваційної діяльності важливе значення належить побудові фінансової стратегії підприємства. Економічний зміст поняття «фінансова стратегія» розкривається в працях І. Бланка [5], А. Поддєрьогіна [18], Л. Павлової [17], Н. Горицької [6], М. Старовойтова [19], А. Ткаченко [22], Г. Клейнера [13] та інших. Класифікація та види фінансових стратегій залежно від конкретної мети та особливостей розвитку бізнесу також цікавлять ряд дослідників: І. Бланка [5], А. Ковальову [23], Н. Іллішеву [12], В. Баранова [3], О. Коробейнікова [15] та інших. Проте надзвичайно важливою є проблема побудови та вибору фінансової стратегії підприємства з урахуванням саме інноваційної його складової та активності, чим і обумовлюється необхідність подальших досліджень.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

На сьогодні досліджено теоретико-методичні засади формування та реалізації фінансових стратегій підприємств. Однак питання розроблення та реалізації фінансової стратегії інноваційно-активного підприємства практично не отримали належного дослідження та розробки. Інструменти фінансової стратегії відіграють значну роль в активізації інноваційної діяльності кожного суб'єкта господарювання. Успішна реалізація інноваційних проектів не може бути здійснена без належного внутрішнього фінансового прогнозування, планування та контролю на підприємстві, без управління різними видами фінансових потоків, що забезпечують результативність комерціалізації інновацій.

Формулювання цілей статті

Метою статті є аналіз теоретико-методичних засад формування фінансової

стратегії інноваційно-активних підприємств та обґрунтування принципів її побудови в сучасних умовах розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження

На сучасному етапі розвитку економічних відносин України важливе місце відводиться активізації інноваційної діяльності підприємств як одному з пріоритетних напрямів стабілізації економіки, забезпечення випуску високотехнологічної та конкурентоспроможної продукції. Однак, реалізація інноваційної політики значною мірою залежить від фінансового забезпечення діяльності інноваційно-активних підприємств.

У законодавчому аспекті трактування поняття «інноваційно-активне підприємство» є не визначеним, хоча в економічній літературі приділяється певна увага дослідженню такої категорії. Слово «активний» має латинське походження (лат. *activus*) та характеризує діючий суб'єкт, що бере активну участь у впливі на інші суб'єкти та об'єкти [9].

Підприємство вважається інноваційно-активним, якщо воно: постійно удосконалює та оновлює продукцію, що випускається; набуває, освоює та використовує прогресивну техніку і новітнє устаткування; використовує переваги спеціалізації та диверсифікації; оновлює сировинну базу за рахунок більш якісної, а також нового виду сировини; розвиває й удосконалює сектор НДДКР, упроваджує високі технології у виробничий процес; вводить зміни у складі функцій, методах роботи апарату управління; покращує структуру кадрів; упроваджує новітні методи організації виробництва та праці; використовує нові джерела енергії та енергозберігаючі технології; удосконалює організаційну структуру; упроваджує фінансові інновації; удосконалює логістичний ланцюг; застосовує новітні маркетингові технології; упроваджує екологічні нововведення [16].

Статистичні органи України під інноваційно-активним підприємством розуміють ті структури, які займаються інноваційною діяльністю, тобто здійснюють дослідження та розробки; запроваджують нові технології, техніку, устаткування, здійснюють капітальні витрати, пов'язані з упровадженням інновацій; виробниче проектування; упроваджують нові методи їх виробництва; здійснюють маркетингові інновації [11].

Інноваційна активність суб'єкта господарювання визначається його спрямованістю на реалізацію стратегічних цілей розвитку в умовах ринкової конкуренції з метою забезпечення стійкості функціонування підприємства та його успішності у довгостроковій перспективі [21].

Основним законодавчим актом з питань організації та регулювання інноваційної діяльності є Закон України «Про інвестиційну діяльність», однак поняття «інноваційно-активний» він не окреслює [10]. Визначальною умовою конкурентних переваг на ринку в сучасних умовах є підвищення рівня інноваційної активності економіки та механізму реалізації цієї складової, що набуває особливої актуальності в умовах сьогодення. Однак частка України на світовому ринку наукомісткої продукції досить низька – лише 0,1%, що в 10 разів нижче, ніж у Росії. У загальному обсязі реалізованої промислової продукції лише 3,2% має інноваційний характер, водночас цей показник у країнах Європейського Союзу перевищує 60%. За статистикою 90% продукції, що виробляється в Україні, не має науково-технологічної підтримки. Кількість заводських наукових установ скоротилася на 25% [1]. Кількість інноваційно-активних промислових підприємств у 2010 р. становила лише 13,8% (1462 підприємства) до загальної кількості підприємств, а в машинобудуванні – 22,2% (417 підприємств). Витрати на інноваційну діяльність незначні – 1млрд. дол. Отже, і ріст ВВП за рахунок

упровадження інновацій є незначним [20]. Тому пошук і поєднання різних джерел фінансування інновацій є важливою складовою економічного механізму як держави, так і окремих підприємств.

За умов ринкової економіки, запровадження передових технологій у виробництво, самостійності підприємств, посилення їх відповідальності за результати своєї роботи, постає об'єктивна необхідність у виборі шляхів зміцнення фінансового стану та перспективних фінансових можливостей. Для вирішення таких завдань застосовують відповідну фінансову стратегію. Тому важливим завданням сучасного фінансового менеджменту підприємства є правильний та науково обґрунтований вибір фінансової стратегії.

Потреба формування фінансової стратегії є важливою умовою успішного розвитку бізнесу, незалежно від його розміру, виду діяльності та організаційно-правової форми підприємства. В економічній літературі прослідковується різнобічність поглядів щодо тлумачення змісту поняття «фінансова стратегія». Спробуємо розкрити їх та узагальнити (табл. 1).

Таблиця 1

Економічний зміст поняття «фінансова стратегія»

Автор дослідження	Зміст поняття «фінансова стратегія»
А. Поддєрьогін [18]	Генеральний план дій підприємства щодо забезпечення його коштами
Л. Павлова [17]	Формування системи довгострокових фінансових цілей фінансової діяльності та вибір найефективніших шляхів їх досягнення
Н. Горицька [6]	Генеральний план дій підприємства, що охоплює формування фінансів та їх планування для забезпечення фінансової стабільності підприємства і включає планування, облік, контроль за фінансовим станом, оптимізацію основних і обігових коштів, розподіл прибутку
М. Старовойтов [19]	Складна багатофакторна модель дій і заходів, необхідних для досягнення поставленої перспективної мети в загальній концепції в частині формування та використання фінансово-ресурсного потенціалу підприємства
А. Ткаченко [22]	Галузь фінансового планування, що підпорядковується як складовою загальної стратегії і має на неї суттєвий вплив
Г. Клейнер [13]	Інструмент регулювання фінансових та інвестиційних процесів підприємства.
І. Бланк [5]	Один із найважливіших видів функціональних стратегій підприємства, що забезпечує всі основні напрями розвитку його фінансової діяльності та фінансових відносин шляхом формування довгострокових фінансових цілей, вибору найбільш ефективних шляхів їх досягнення, адекватного корегування напрямів формування і використання фінансових ресурсів при зміні умов зовнішнього середовища

Джерело: складено автором

Отже, підсумовуючи вищевказані твердження, можна констатувати, що кожен дослідник розкриває цю проблему через призму специфічних складових, тому немає єдиного загального визначення. Однак, на наше переконання, визначення фінансової стратегії Бланком є найбільш повним, що розкриває всі її аспекти та особливості в умовах змін.

У табл. 2 наведено характерні ознаки видової класифікації фінансової стратегії.

Отже, фінансова стратегія є системою формування та втілення пріоритетних напрямів розвитку підприємства шляхом ефективного залучення та використан-

Види фінансової стратегії

Автор дослідження	Види фінансової стратегії	Характерні ознаки стратегії
А. Ковальова [23]	1. Генеральна	Регламентує фінансову діяльність підприємства, її базові напрями. Вирішуються завдання формування фінансових ресурсів по виконавцях і напрямках роботи, визначаються взаємовідносини з бюджетами всіх рівнів, напрями формування та використання фінансових ресурсів
	2. Оперативна	Розробляється в межах генеральної та деталізує її на конкретному проміжку часу. Охоплює напрями розрахунків із постачальниками та покупцями, отримання доходів і їх розподіл тощо.
	3. Досягнення оперативних стратегічних завдань	Виконання конкретних фінансових операцій, спрямованих на реалізацію загальних цілей підприємства
Н. Іллішева [12]	1. Загальна	Регламентує досягнення загальних цілей фінансової діяльності
	2. Стратегія окремих завдань	Розробляється з метою досягнення конкретних цілей і завдань та є складовою загальної стратегії
В. Баранов [3] (залежно від джерел фінансування)	Стратегія самофінансування	Використання власних фінансових ресурсів для досягнення своєї мети
	Стратегія позичкового фінансування	Використання залучених і позичених фінансових ресурсів
	3. Стратегія венчурного фінансування	Використання венчурних ресурсів
	4. Стратегії, спрямовані на поєднання всіх джерел фінансування	Поєднання всіх джерел фінансування
О. Коробейніков [15]	1. Стратегія стабілізації	Адаптація діяльності до зовнішнього середовища, усунення загроз. Зниження рівня ризиків, підвищення рівня ефективності взаємодії з партнерами та контрагентами
	2. Стратегія зростання	Отримання позитивного ефекту за рахунок збільшення обігу капіталу, частки ринку, розширення меж фінансової діяльності, досягнення позитивної динаміки розвитку
	3. Стратегія виживання	Застосування швидких скоординованих дій, пов'язаних із перебудовою систем управління, фінансово-господарської діяльності, зміни структури бізнес-портфеля, джерела фінансових ресурсів
	4. Стратегія ліквідації	Забезпечення максимально ефективного процесу ліквідації всього підприємства, повного забезпечення фінансових інтересів кредиторів та акціонерів, а також мінімізація збитків
	5. Комбінована стратегія	Реалізація цілей і завдань діяльності підприємства, що охоплюють вищевказані стратегії

Джерело: складено автором

ня фінансових ресурсів, координації їх потоків, забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки на основі постійного реагування на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, а також визначення перспективних цілей формування та використання ресурсів підприємства.

За умови впровадження інновацій розроблення та реалізація фінансової стратегії є складним і трудомістким процесом, оскільки потребує значних витрат часу, праці та врахування особливостей інноватики, а також виконання комплексних розрахунків. Слід виділити коло питань, які потрібно обов'язково врахувати при виконанні таких робіт:

- орієнтація фінансової стратегії на завдання інноваційної діяльності;
- рівень законодавчого забезпечення регулювання інноваційних і монетарних процесів;
- тип ринкової позиції підприємства, оскільки вибір фінансової стратегії залежить від того, на яку цільову аудиторію спрямоване виробництво інноваційного продукту, яку частку і тип ринку планує завоювати фірма;
- ресурсний, науковий, інноваційний і кадровий потенціал підприємства;
- галузева спрямованість підприємства суб'єкта інноваційної діяльності;
- фінансовий стан підприємства та конкурентних переваг підприємств-лідерів ринку;
- рівень ризику фінансової діяльності в умовах сучасної фінансово-економічної кризи;
- стан економічної та політичної ситуації в країні;
- рівень державної підтримки в галузі додаткового фінансування інноваційної діяльності тощо.

На наш погляд, пріоритетними принципами формування фінансової стратегії інноваційно-активного підприємства є:

- 1) узгодження цілей реалізації інноваційного продукту із загальними стратегічними цілями та спрямованістю фінансової стратегії;
- 2) координація та синхронізація інноваційної та фінансової стратегії;
- 3) аналіз внутрішнього середовища, а саме – розрахунок потреби у фінансових ресурсах, необхідних для реалізації інноваційного проекту, оцінка власних фінансових ресурсів, матеріально-технічної бази, кваліфікованого персоналу, інноваційного потенціалу тощо;
- 4) аналіз зовнішнього середовища, тобто оцінка кон'юнктури ринку та дослідження умов реалізації інноваційного проекту (ризик, дохідність, вартість капіталу тощо) із подальшим прогнозуванням ситуації на ринку;
- 5) моніторинг і аутсорсинг інноваційних проектів чи інноваційних ідей;
- 6) формування інноваційно-інвестиційного портфеля, детальне вивчення та вибір проектів;
- 7) планування та прогнозування: оцінка вартості альтернативних джерел фінансування, розрахунок WACC, оптимізація структури капіталу, врахування ефекту фінансового важеля, оцінка ефективності проекту з урахуванням інфляції, зміни валютних курсів та ризику тощо;
- 8) організація процесу управління фінансуванням інноваційної діяльності: аналіз організаційного забезпечення, створення ефективної організаційної структури (спеціального інноваційного підрозділу), проведення маркетингових заходів, розроблення та моніторинг життєвого циклу інноваційного проекту, дослідження ринку інтелектуальної власності тощо;
- 9) мотивація персоналу і партнерів: запровадження матеріальних стимулів, брендинг інноваційної продукції, узгодження інтересів суб'єктів іннова-

ційного процесу, імідж підприємства, корпоративна і соціальна відповідальність;

10) упровадження сучасних методів контролінгу тощо.

Отже, вибір фінансової стратегії інноваційно-активних підприємств необхідно розглядати як одну з найважливіших підсистем у системі сучасного фінансового менеджменту. Запропоновані механізм і схема управління є передумовами не лише реалізації відповідної фінансової стратегії, а й утвердження та розширення інноваційної активності бізнесу.

Висновки

Дослідженнями встановлено, що фінансова стратегія є однією з найважливіших складових фінансового менеджменту підприємства та зачіпає інтереси не лише окремого суб'єкта, а й держави.

Проте через економічну та політичну нестабільність в Україні, структурну кризу, які стосуються всіх сфер діяльності, досить складно планувати на довготермінову перспективу. Така ситуація утруднює розвиток виробничої сфери. Тому потрібно по-новому вибудовувати стратегічні цілі та визначати можливості їх реалізації в умовах динамічних змін.

Особливість побудови фінансової стратегії інноваційно-активних підприємств полягає в необхідності врахування значної кількості змінних факторів досягнення загальної стратегії, і особливу увагу слід приділяти інноваційній складовій. Основними принципами формування фінансової стратегії таких підприємств є: узгодження цілей реалізації інновацій із загальними цілями, аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, моніторинг інноваційних проєктів, планування, прогнозування та контролінг, організація процесу управління фінансуванням інноваційної діяльності тощо.

В умовах обмеженості фінансових ресурсів важливим є поєднання всіх можливих джерел фінансування інновацій, що повинно знайти своє практичне відображення в побудові та реалізації відповідної фінансової стратегії підприємства.

Література

1. Амоша О. І. Активізація інноваційної діяльності : організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення : Монографія / О. І. Амоша, В. П. Антонюк, А. І. Землякін та ін. / НАН України. Інститут економіки промисловості. – Донецьк, 2007. – 328 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление / И. Ансофф. – М. : Экономика. – 1998. – 519 с.
3. Баранов В. В. Финансовый менеджмент. Механизмы финансового управления предприятием в традиционных и наукоемких областях : учебное пособие / В. В. Баранов. – М. : Дело, 2002.
4. Баранова И. В. Методические подходы к оценке инновационной активности и инновационного потенциала вуза // Новосибирская инновационно-инвестиционная корпорация «НОВИНКОР» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://novinkor.com/biblioteka/innoworld/71-innoactive.html>
5. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр : Эльга, 2004. – 720 с.
6. Горицкая Н. Финансовая стратегия : Управление финансами / Н. Горицкая // Финансовый директор. – 2005. – № 11. – С. 17-25.
7. Гринько Т. В. Сутність інноваційної активності підприємства та її оцінка / Т. В. Гринько, Г. В. Єрмакова // Бізнесінформ. – 2011. – № 11. – С. 62-64.
8. Гриньов А. В. Якість формування фінансової стратегії підприємства / А. В. Гриньов, О. М. Ястремська // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 121-128.
9. Ушаков Д. Н. Большой толковый словарь современного русского языка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dict.t-mm.ru/ushakov/>

10. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3715-17>
11. Захарін С. В. Інноваційна активність промислових підприємств / С. В. Захарін // Економіка підприємств. – 2006. – № 16. – С. 80-98.
12. Ильшева Н. Н. Финансовая стратегия организации : понятие, содержание и анализ / Н. Н. Ильшева, С. И. Крылов // Финансы и кредит. – 2004. – № 17.
13. Клейнер Г. Б. Стратегии бизнеса : Аналитический справочник / Под общ. ред. акад. РАЕН, д.з.н. Г. Б. Клейнера. – М. : КОНСЗКО, 1998. – 328с.
14. Клейтон М. Кристенсен. Дилема инноватора / Клейтон М. Кристенсен. – М. : Альпина Бизнес Букс. – 2004. – 237 с.
15. Коробейников О. П. Стратегическое поведение : от разработки до реализации / О. П. Коробейников, В. Ю. Колесов, А. А. Трофилова // менеджмент в России и за рубежом. – 2002. – № 3.
16. Логвиненко Є. І. Визначення характеристик для опису діяльності інноваційно-активних підприємств / Є. І. Логвиненко, О. М. Кузьменко, М. В. Плетньов // Економіка підприємств. – 2010. – № 38. – С. 45-49.
17. Павлова Л. Н. Финансовый менеджмент / Л. Н. Павлова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА. – 2003. – 269 с.
18. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств : підручник / За ред. А. М. Поддєрьогіна. – 7-ме вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.
19. Старовойтов М. К. Практический инструментарий организации управления промышленным предприятием / М. К. Старовойтов, П. А. Фомин. – М. : Высшая школа, 2002. – 235 с.
20. Статистичний щорічник України за 2010 рік / За ред. О. Г. Осауленка. – К. : Вид-во ТОВ «Август Трейд», 2011. – 560 с.
21. Тарасенко О. І. Оцінка інноваційної активності підприємства в системі стратегічного управління / І. О. Тарасенко, О. М. Королько, К. С. Белявська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9 (99). – С. 133-141.
22. Ткаченко А. М. Финансовая стратегия как компонент общей стратегии предприятия в системе управления / А. М. Ткаченко // Теоретичні та практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – № 5. – С. 19-23.
23. Финансовый менеджмент : учебник ; под. ред. А. М. Ковалевой. – М. : Инфра-М, 2002.

УДК 336.717.061.2

О. І. Тищенко
кандидат економічних наук,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля

Реалізація захисної функції власного капіталу банківської системи України

Проаналізовано структуру та динаміку власного капіталу банківської системи України в розрізі груп банків за період 2012 р. та першої половини 2013 р. з метою визначення сучасного стану вітчизняних банків з позиції їх стабільності та платоспроможності. Здійснено оцінку ступеня реалізації захисної функції власного капіталу банків за допомогою системи коефіцієнтів. Визначено подальші напрями дослідження власного капіталу банків.

Ключові слова: власний капітал, банк, аналіз, захисна функція, регулятивний капітал, стабільність, платоспроможність.